AVİM Yorum • No: 2019 / 5 • Ocak 2019

ERMENİSTAN'LA GÜRCİSTAN ARASINDA YENİ BİR DÖNEM Mİ, YENİ GERGİNLİKLER Mİ?

Aslan Yavuz ŞİR

Analist

Ermenistan-Gürcistan arasındaki ilişkiler Güney Kafkasya siyasetinin en az çalışılmış konularından birisidir. Bölgenin istikrarı ve güvenliği açısından iki ülke ilişkilerinde kritik öneme sahip olmasına rağmen göz ardı edilmiş birçok konu bulunmaktadır. Her iki ülke de birbiriyle sürdürülebilir ilişkiler muhafaza etmeye çalışmıştır. Ancak bu iki ülkenin bölgesel siyasi ve ekonomik perspektiflerini farklılaştıran ve ikili ilişkilere gölge düşüren bazı temel sorunlar var olmaya devam etmiştir. Geçtiğimiz aylarda her iki ülkede yaşanan bazı önemli gelişmelerin ikili ilişkilere katkıda bulunduğu kanaati oluşmuştur. Ermenistanda Nikol Paşinyan Başbakan olarak seçilmiş ve ülkede uzun süredir parlamentoda devam eden siyasi dengeleri de altüst etmiştir. Gürcistanda ise Salome Zurabishvili, gergin geçen bir seçim süreci sonrası ülkenin ilk kadın Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

Seçimlerden önce ve sonra her iki ülke lideri de birbirlerine destek göstermişse de, bu çabalarda Nikol Paşinyanın daha da öne çıktığı görülmektedir. Paşinyan Gürcistanın yeni Cumhurbaşkanı Zurabişviliyi Kasımdaki seçimlerden sonra Ermenistan ve Gürcistan arasındaki yüzyıllarca süren dostluk ilişkilerine atıf yaparak kutlamıştı; daha önce Ekim ayında ise Paşinyan Gürcistana gerçekleştirdiği ziyaret sırasında dostluk ilişkilerinden basheden açıklamalar yapmıştı. Bütün bu iyi niyet gösterilerine rağmen iki ülke arasında hızlı bir şekilde soruna dönüşebilecek bazı konular bulunuyor. Bugüne kadar açıkça gündeme gelmemiş olsa da bu konular, sıkça bahsedilen dostluk ilişkilerinde keskin bir çatlak ortaya çıkarabilecek potansiyele sahip görünüyor.

Ermenistan için Gürcistan, Ermenstanın dış dünya ile bağlantısını sağlayan iki önemli koridordan birisi olma özelliğini korumaktadır. Dağlık Karabağda süregiden işgali sebebiyle Ermenistanın Azerbaycan ve Türkiye ile diplomatik ilişkileri bulunmazken, güney komşusu İran ise Ermenistan için istikrarlı bir çıkış noktası olmamıştır. İşte bu sebeple Gürcistan Ermenistanın dünyaya açılan kapısı olması sebebiyle büyük önem taşıyan bir ülke olmayı sürdürmektedir. Nitekim 2008 Gürcü-Rus savaşı sırasında bu erişim kesilmiş, Ermenistan tamamen izolasyon altında kalabilmiştir.

Bu bağlamda, Ermenistanın, sahip olduğu bu önem sebebiyle komşusu Gürcistan ile dengeli ve istikrarlı bir ilişki sürdürmeye çalıştığı varsayılmaktadır. Oysa ki iki ülke arasındaki ilişkilerde gerginlik yaratan iki temel konu bulunmaktadır: birincisi, Gürcistanın

Samtskhe-Cevaheti bölgesinde yaşayan Ermeni azınlığın ayrılıkçı iddia ve eylemleri, ikincisi Gürcistan ve Ermenistanda bulunan tarihi Ermeni ve Gürcü kiliselerinin durumu. Bu konulardan ikincisi, Ermeni Apostolik Kilisesi ve Gürcü Ortodoks Kilisesi arasında ihtilaf konusu olmaya devam etmektedir. İlia ve Karekin II söz konusu kiliselerin resmi olarak keydedilmesi ve statülerinin tanınması ve Gürcistandaki Ermeni azınlığın durumu konusunda müzakereler yürütmüşlerdir. Ancak bu konunun da esasen, temel sorunlardan birincisi olan Gürcistanın Samtshke-Cevaheti bölgesindeki Ermeni azınlığı durumu ile yakından ilgili olduğu görülmektedir. Gürcistan her ne kadar bu bölgedeki Ermeni azınlıkla Ermenistan arasındaki irtibatı yakından takip etse de, Ermenistanın Gürcistana yukarıda bahsedilen bağımlılığına rağmen Ermenistanın Cevaheti Ermenilerine dair politikaları bugüne kadar ifade edilen dostluk ilkesi ile uyumlu olmamıştır.[1]

Gürcistanın Ermeni azınlığının ayrılıkçı hareketleri ve bu azınlığın Ermenistan ve Rusya ile ilişkilerine dair rahatsızlığı 2008 Gürcü-Rus savaşı sonrasında zirveye çıkmıştır. Cevaheti Ermenilerinin büyük bir çoğunluğu Rusyada çalışmaktadır ve Ermenilerin Rusyada çalışarak elde ettikleri bu gelirler, bölgedeki azınlığın en önemli gelir kaynaklarından birisi olmaya devam etmektedir. 2008 savaşı, Gürcistan vatandaşı olan Cevaheti Ermenilerinin Rusyaya bu sebeple girişinin engellenmesi veya katı vize süreçlerine tabi tutulmaya başlamaları sebebiyle söz konusu gelir kaynağını sekteye uğratmıştır. Bu değişiklik esasen Ermenistanın 2006da diaspora Ermenileri ile bağların güçlendirilmesi amacıyla kabul edilen yeni çifte vatandaşlık kanununun yürürlüğe girmesi ile aynı döneme gelmiştir. O tarihten günümüze Ermeni liderler daha fazla diaspora Ermenisine çifte vatandaşlık almaları yönünde çağrılarda bulunmuşlardır. Bunun sonucunda 2006dan günümüze on binlerce diaspora Ermenisi çifte vatandaşlığa başvurmuştur. Bugüne kadar, Gürcistan çifte vatandaşlığı kabul etmiyor olsa da 20.000 civarında Gürcistan vatandaşı Cevaheti Ermenisinin Ermenistan pasaportu aldığı öne sürülmektedir. Ermenistan pasaportu alan bu Cevaheti Ermenilerinden bazıları Gürcü makamlarınca yakalanmışlar ve Gürcistan vatandaşlıklarını kaybetmişlerdir ki bu da iki ülke ilişkilerinde yeni bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Gürcistan hükümetince çifte vatandaşlık önündeki engellerin hafifletilmesi yönünde bazı girişimler olduysa da Cevaheti Ermenilerin durumunda herhangi bir değişiklik yoktur. Ermenistan Gürcistanın Ermeni azınlığı mensuplarına pasaport dağıtmaya, Gürcü makamları da bu süreci temkinli de olsa göz ardı etmeye devam etmektedir.

Gürcistan için tehlike hiç bu kadar ciddi olmamıştır. Cevaheti Ermeni örgütleri (ki bunlardan en dikkat çekici olanının adı Rusya Cevaheti Diasporasıdır) uzun bir süredir daha fazla öz yönetim hakkı, Cevaheti Ermenicesine bölgesel dil statüsü verilmesi, Ermeni kiliselerinin iade edilmesi ve en dikkat çekicisi Samstkhe-Cevaheti bölgesinde bir silahsızlandırılmış bölge kurulması ile son olarak çifte vatandaşlık talebi iddialarını açıkça dile getirmekten çekinmemektedir.[2] Bu taleplerin büyük çoğunluğu, özellikle kültür, eğitim ve dil ile ilgili olanları Gürcistan hükümetince bir şekilde karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak söz konusu talepler dillendirilmeye devam ederken bir yandan da Cevaheti Ermenilerine Ermenistan pasaportu dağımı da devam etmektedir. Gürcistan hükümeti Cevaheti Ermenileri ve taleplerine olduğu kadar Ermenistan hükümetinin Gürcistan topraklarında bir etki alanı yaratma çabalarına da dikkat çekici bir tolerans göstermektedir.

Çelişkili bir şekilde, Salome Zurabişvili seçim kampanyası sırasında önceki hükümetlerin, yakalandıkları için vatandaşlıktan çıkarılmış olan Cevaheti Ermenilerinin Gürcistan vatandaşlığına dönme taleplerinin reddedilmesi tutumunu eleştirmiş ve bu Ermenilerin durumunu da Türklere vatandaşlık verilirken Ermenilere dahi verilmediğini söyleyerek bir karşılaştırma yapmıştır. Zurabişvili, eski bir diplomat olarak, Ahıska Türklerinin başka ülkelerin vatandaşlığına kendi istekleri ile değil evlerinden ve köylerinden zorla çıkarılarak ve Sovyet yönetimince sürgüne gönderilerek geçmek zorunda bırakıldıklarını unutmuş görünmektedir. Onların çektiği zulüm, tamamen bilinçli bir şekilde başka ülke vatandaşlığına geçmiş Cevaheti Ermenileri ve Ermenistanın da Gürcistanın toprak bütünlüğüne yönelik örtülü müdahalesi ile karıştırılmamalıdır.

Bütün bu gelişmeler Ermenistanın Cevaheti Ermenilerine yönelik siyasetinin iyi komşuluk ilişkileri ilkesi ile bağdaşmadığını göstermektedir. Tam aksine, Ermenistan Gürcistandaki ayrılıkçı Ermeni azınlığa pasaport dağıtarak ve Gürcistan hukukuna aykırı bir şekilde desteklemektedir. Nitekim Ermenistanın bu girişimi Gürcistan toprakları içerisindeki ayrılıkçı hareketin güçlendirilmesine yönelik bir eylemdir. Yeni Gürcistan Cumhurbaşkanı Salome Zurabişvilinin Ermenistanın ayrılıkçı hareketlere yönelik tavrı Ermenistan ile ilişkilerin geleceği açısından belirleyici olacaktır.

[1] Samskhe Cevaheti bölgesindeki Ermeni azınlığın Gürcistan ve Ermenistana dair algıları üzerine yakın zamanda bölgede gerçekleştirilen saha çalışmasına dayanan bir çalışma için bkz. Turgut Tuncel & Yuliya Biletska, Ahıska Türklerinin Gürcistana Geri Dönüşü ve Ermeni Faktörü, in Gürcistandaki Müslüman Topluluklar: Azınlık Hakları, Kimlik, Siyaset (Ankara: Terazi Yayıncılık, 2016), 319-346.

[2] Georgia better stay alert about Armenia's "brotherhood" claims, *Trend*, 22 October 2018.

Yazar Hakkında :

Aslan Yavuz Şir AVİM'de Kıdemli Analist olarak çalışmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında doktora adayıdır. Türk-Ermeni ilişkileri, Ermenistan siyaseti, Orta Asya ve Kafkasya alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ŞİR, Aslan Yavuz. 2026. "ERMENİSTAN'LA GÜRCİSTAN ARASINDA YENİ BİR DÖNEM Mİ, YENİ GERGİNLİKLER Mİ? ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 5. Ocak 10. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/ERMENISTAN-LA-GURCISTAN-ARASINDA-YENI-BIR-DONEM-MI-YENI-GERGINLIKLER-MI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır